

# ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ HỌC TẬP CỦA HỌC SINH TRONG DẠY HỌC TÁC PHẨM VĂN CHƯƠNG Ở TRUNG HỌC PHỔ THÔNG

○ ThS. HOÀNG BÁCH VIỆT\*

1. Đánh giá (DG) kết quả học tập (KQHT) của học sinh (HS) trong dạy học tác phẩm văn chương (TPVC) có vai trò như một phương pháp dạy học (PPDH)

Phân loại PPDH là một trong những vấn đề được quan tâm trong lý luận dạy học. Qua phân loại, các PPDH sẽ được sắp xếp theo những dấu hiệu bản chất trên nhiều bình diện, giúp cho việc nhìn nhận, ĐG các phương pháp (PP) được chính xác hơn nhằm nâng cao hiệu quả thực tế khi vận dụng, phù hợp với mục đích hoạt động dạy học.

Theo phân loại PPDH của các nhà giáo dục học, trong hệ thống các PPDH có nhóm PP kiểm tra, ĐG KQHT của HS. Ví dụ, theo Iu.K.Babanxki, xét về mặt điều khiển học, quá trình dạy học gồm ba yếu tố: tổ chức và thực hiện theo hoạt động nhận thức, kích thích hoạt động nhận thức, kiểm tra và ĐG kết quả. Tương ứng với ba yếu tố này có ba nhóm PPDH - trong đó có nhóm các PP kiểm tra, gồm: kiểm tra miêng và tự kiểm tra, kiểm tra viết, kiểm tra thực hành (1). Hay cách phân loại các PPDH của M.A.Đanhilov, B.P.Exipôv, I.F.Kharlamôp, cũng chia thành nhóm PP kiểm tra, ĐG tri thức, kĩ năng (2).

Ở Việt Nam, các nhà giáo dục cũng phân loại các PPDH trong hệ thống các PPDH, trong đó có nhóm PP kiểm tra, ĐG KQHT của HS (3), (4), (5).

Quá trình dạy học TPVC được sử dụng bởi nhiều PPDH, mỗi PP lại có những đặc điểm và khả năng riêng. PP ĐG KQHT của HS trong dạy học TPVC cũng như các PPDH khác đều hướng tới mục đích chung của quá trình dạy học là *nâng cao chất lượng dạy và học TPVC*. Nhờ đó, những kết quả định tính và định lượng về kiến thức, kĩ năng, thái độ học tập của HS được phản hồi trở lại giáo viên (GV), giúp họ thấy được những gì cần bổ sung, điều chỉnh (như: nội dung dạy học, PPDH, hình thức tổ chức hoạt động dạy học TPVC) cho phù hợp với đối tượng HS và tình hình thực tế tiến hành hoạt động dạy học TPVC. Đồng thời,

PP này cũng giúp HS có điều kiện ôn tập, củng cố kiến thức, rèn luyện kĩ năng học tập, biết tự kiểm tra về mức độ lĩnh hội kiến thức, thành thạo các kĩ năng học tập, có thái độ tích cực và trách nhiệm đối với hoạt động học tập, có thêm ý chí và nghị lực đạt KQHT cao hơn, rèn luyện tính tự chủ, tự giác và trung thực trong việc học tập TPVC. Như vậy, nếu xét về mặt chức năng hoạt động, PP ĐG KQHT của HS trong dạy học TPVC có chức năng phát hiện và điều chỉnh, củng cố và phát triển kiến thức, kĩ năng học tập của HS, nâng cao trình độ dạy học của GV và giáo dục đối với HS. Vì vậy, PP có vai trò như một PPDH.

2. ĐG KQHT của HS trong dạy học TPVC là một thành tố không thể thiếu của quy trình ĐG

Có nhiều cách xây dựng một quy trình ĐG KQHT của HS, chẳng hạn:

Theo Hoàng Đức Nhuận và Lê Đức Phúc, quy trình ĐG chung có thể bao gồm các công đoạn và trình tự như sau: 1) Xác định nhiệm vụ, mục đích yêu cầu; xác định bản chất và cấu trúc của đối tượng hoặc mục tiêu ĐG; 2) Lựa chọn PP, kĩ thuật tiến hành theo kế hoạch và điều kiện; 3) Phân tích định hướng và định tính; 4) Nhận xét, kết luận theo nhiệm vụ, mục đích (6).

Theo tài liệu *Các vấn đề về ĐG giáo dục*, một quy trình ĐG gồm 5 giai đoạn nối tiếp nhau, đó là: 1) Xác định quyết định cần đưa ra; 2) Trình bày rõ ràng các tiêu chuẩn ĐG; 3) Thu thập các thông tin thích đáng; 4) Đối chiếu các tiêu chuẩn đã được công nhận với các thông tin đã thu thập; 5) Hình thành những quyết định cuối cùng. Trong đó, giai đoạn 3 được xác định rõ: «Tuỳ theo quyết định cần đưa ra và những tiêu chuẩn đã được công nhận mà xác định những thông tin cần thu thập, những tình huống để ĐG và những công cụ cần thiết» (6).

\* Trường Đại học sư phạm - Đại học Thái Nguyên

Theo Đặng Bá Lãm, một quy trình ĐG gồm các bước như sau: 1) Phân tích mục tiêu, nội dung kiểm tra; 2) Chọn các hình thức kiểm tra, phù hợp; lựa chọn hoặc xây dựng các câu hỏi kiểm tra; 3) Phân tích các câu hỏi; 4) Chọn các cách chấm và cho điểm; 5) Phân tích số liệu thống kê kết quả; 6) Chuẩn hóa kết quả; 7) Công bố kết quả; 8) Định các bước tiếp theo (1).

Theo Đỗ Ngọc Thống, quy trình để xây dựng một đề kiểm tra tổng hợp môn Ngữ văn bao gồm một số bước sau: 1) Xác định nội dung kiến thức và kỹ năng cần kiểm tra; 2) Xác định hình thức ĐG; 3) Xác định nội dung văn bản ngữ liệu; 4) Xác định các hình thức trắc nghiệm; 5) Lập bảng đặc trưng hai chiều (ma trận); 6) Xây dựng câu hỏi và phương án trả lời; 7) Xây dựng đề tự luận; 8) Xây dựng đáp án, biểu điểm (8).

Nhìn vào các quy trình ĐG nói trên cho thấy, bất cứ quy trình nào cũng không thể bao hàm mọi tình huống, nhưng đều có điểm chung là không thể thiếu PP ĐG KQHT của HS. Tuy cách gọi PP hiện nay vẫn chưa thống nhất (nhiều cách gọi khác nhau về PP ĐG như: công cụ ĐG, hình thức ĐG, kỹ thuật ĐG...), nhưng các quy trình ĐG đều cho thấy việc lựa chọn PP ĐG KQHT của HS tùy thuộc vào mục tiêu học tập. PPĐG được dùng để xác định KQHT của HS trong dạy học TPVC, cung cấp thông tin phản hồi hữu ích cho HS và GV nâng cao chất lượng dạy và học TPVC.

Vì vậy, cho dù vận dụng quy trình ĐG nào trong dạy học TPVC cũng không thể thiếu PP ĐG KQHT của HS - một trong những thành tố quan trọng đảm bảo cho quy trình ĐG.

### 3. ĐG KQHT của HS trong dạy học TPVC vừa là khoa học vừa là nghệ thuật

Khi vận dụng PP ĐG KQHT của HS trong dạy học TPVC cần có sự thống nhất giữa chương trình, SGK Ngữ văn, GV và HS về những mục tiêu học tập trong dạy học TPVC và những vấn đề kỹ thuật sử dụng các PP ĐG KQHT của HS. Để đạt được sự thống nhất đó phải xác định được khả năng vận dụng PP ĐG KQHT của HS theo mục tiêu học tập trong dạy học TPVC, xử lý thích hợp mối quan hệ giữa GV, HS và TPVC. Điều đó làm cho PP ĐG vừa là khoa học vừa là nghệ thuật.

Tuy nhiên, dạy học TPVC là một việc khó, bởi TPVC mang tính cá nhân và sáng tạo của nhà văn. Đồng thời, việc tiếp nhận TPVC phụ thuộc vào năng lực đọc hiểu TPVC của HS. Vì vậy, việc sử dụng PP thể hiện trình độ nghiệp vụ sư phạm của GV, cần khoa học trong nội dung và nghệ thuật trong sử dụng.

PP ĐG KQHT của HS trong dạy học TPVC chỉ có hiệu quả khi GV ý thức được các quy luật khách quan như: quy luật nhận thức của HS THPT, quy luật tiếp nhận văn học... để ĐG chính xác tri tuệ của HS theo nội dung học tập, từ đó tạo nên tính tích cực, sáng tạo trong học tập TPVC và rèn luyện nhân cách của HS.

PP ĐG KQHT của HS luôn gắn chặt với mục tiêu chung của giáo dục THPT, mục tiêu môn Ngữ văn và bài học TPVC, giáo dục tính sáng tạo, lòng kiên trì, thúc đẩy hứng thú học tập của HS. Mục tiêu học tập trong từng bài học TPVC «chỉ dẫn» việc lựa chọn PP ĐG KQHT của HS trong dạy học TPVC cho phù hợp.

Mỗi bài học TPVC có thể sử dụng nhiều PPĐG; tuy nhiên, mỗi PP ĐG lại có ưu điểm và hạn chế nhất định và không có phương pháp nào là «vạn năng» cả. Vì vậy, quá trình dạy học TPVC phải lựa chọn và sử dụng phối hợp hệ thống đồng bộ các PP ĐG KQHT của HS theo một quy trình hợp lí và khoa học nhằm đạt hiệu quả cao nhất. Đó cũng chính là nghệ thuật sư phạm của GV.

Có thể ĐG KQHT của HS trong dạy học TPVC bằng nhiều PP khác nhau. Trong đó, PP ĐG KQHT của HS phổ biến hiện nay theo định hướng của Bộ GD-ĐT là PP vấn đáp, trắc nghiệm và tự luận. Vì vậy, GV cần nắm vững từng PP nói trên để có thể ĐG KQHT của HS một cách khoa học và phù hợp với mục tiêu học tập trong dạy học TPVC ở trường THPT.

Tóm lại, PP ĐG KQHT của HS có vai trò quan trọng và không thể thiếu trong quá trình dạy học TPVC. Việc xác định vai trò của PP là hoàn toàn cần thiết, trên cơ sở đó có thể nghiên cứu khả năng vận dụng PP trong dạy học TPVC ở trường THPT. □

- (1) Đặng Bá Lãm. **Kiểm tra đánh giá trong dạy học đại học**. NXB Giáo dục, H.2003.
- (2) Phạm Viết Vượng. **Giáo dục học**. NXB Đại học quốc gia Hà Nội, 2000.
- (3) Nguyễn Văn Hộ - Hà Thị Đức. **Giáo dục học đại cương** (Tập 1). NXB Giáo dục, H.2002.
- (4) Hà Thế Ngữ - Đặng Vũ Hoạt. **Giáo dục học** (tập 1), NXB Giáo dục, H.1987
- (5) Thái Duy Tuyên. **Giáo dục học hiện đại**. NXB Đại học quốc gia Hà Nội, 2001.
- (6) Hoàng Đức Nhuận - Lê Đức Phúc. **Cơ sở lí luận của việc đánh giá chất lượng học tập của học sinh phổ thông**, Hà Nội, 1995.
- (7) Bộ GD-ĐT. **Các vấn đề về đánh giá giáo dục**, Hà Nội, 2000
- (8) Đỗ Ngọc Thống. **Tìm hiểu chương trình và sách giáo khoa Ngữ văn THPT**. NXB Giáo dục, H.2006.